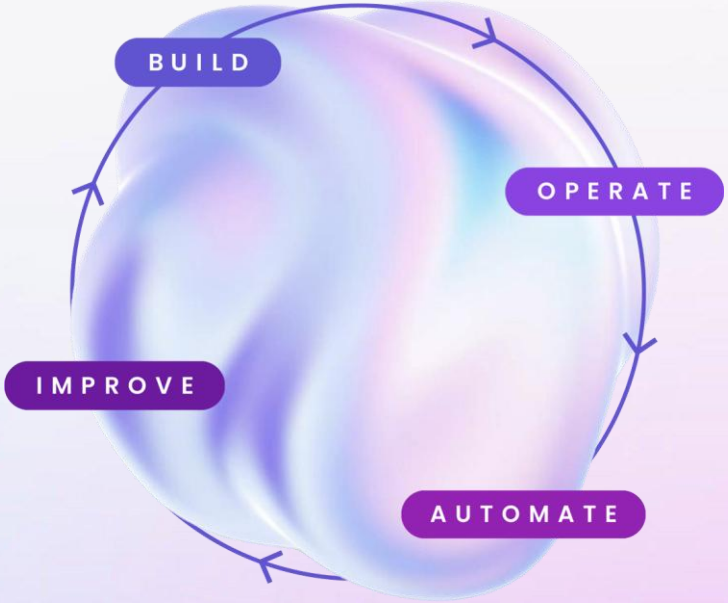
OPAS · VINT TECHNOLOGIES

ISO 42001: sertifioida vai ei?

Tarvearvioinnin opas tekoälyn hallintaan.

Selkeä tapa tehdä perusteltu päätös, vaikka yrityksenne ei olisi IT-yritys.

Vint

KENELLE OPAS ON

Opas johdolle, ei vain IT:lle

Tekoäly on tulossa kaikkien alojen arkeen. Tämä opas auttaa johtoa päättämään, tarvitseeko yritys ISO 42001 -standardin mukaista tekoälyn hallintaa ja sertifikaattia. Ei vaadi IT-taustaa.

Se vastaa kolmeen kysymykseen:

- Mikä ISO 42001 on ja mitä sertifikaatti todistaa?
- Kannattaako sitä tavoitella meidän yrityksessämme?
- Miten päätös tehdään ja mistä aloitetaan?

SISÄLTÖ

Näin opas etenee

01 Lähtökohta
Kuka johtaa tekoälyn käyttöä ja mitä standardi on

02 Arviointi
Hyödyt, rajat, sääntely ja riskit

03 Päätös
Valmiusarvio ja kolme vaihtoehtoa

04 Käytäntöön
Ensimmäiset askeleet

Vint

TIIVISTELMÄ

Päätös ensin, toteutus sen jälkeen

Hyvä tekoälyn hallinta on tavoite. Sertifiointi on yksi mahdollinen väline sen osoittamiseen.

- Päättäkää erikseen, tarvitsetteko parempaa tekoälyn hallintaa ja tarvitsetteko sille riippumattoman sertifikaatin
- Aloittakaa nykytilasta, älkää dokumenteista
- Rakentakaa vaiheittain, niin kustannus ja riski pysyvät hallinnassa

Sertifikaatti ei ole liiketoimintahyöty. Hyöty syntyy siitä, mitä saatte paremmaksi.

Vint

01

OSA 1

Lähtökohta

Tekoäly on jo käytössä. Onko sillä johtaja?

LÄHTÖTILANNE

Tekoälyä käytetään, mutta kuka sitä johtaa?

Tekoäly tulee yrityksiin usein yksittäisten työntekijöiden aloitteesta. Se on hyvä alku. Kun käyttö laajenee, tarvitaan yhteiset periaatteet työkalujen käytölle, riskien arvioinnille, hankinnoille ja vastuille.

Ongelma näkyy usein vasta päätöstilanteessa: kuka hyväksyy uuden käyttötavan, kuka käsittelee riskin ja kuka puuttuu ongelmaan?

Samalla asiakkaat odottavat yhä useammin näyttöä siitä, että tekoälyn käyttö on hallinnassa.

Jos vastauksia ei löydy, kyse ei ole tekniikasta vaan johtamisesta.

STANDARDI

ISO 42001 on tekoälyn johtamisjärjestelmä

ISO/IEC 42001 on vuonna 2023 julkaistu kansainvälinen standardi. Se kuvaa, miten organisaatio johtaa tekoälyn käyttöä: tavoitteet, vastuut, riskienhallinta, seuranta ja parantaminen.

Se kuuluu samaan perheeseen kuin ISO 9001 (laatu) ja ISO 27001 (tietoturva). Ajatus on sama: sovitut toimintatavat, joiden toimivuus voidaan osoittaa.

Standardi ei kerro, mitä tekoälyä saa käyttää, vaan miten sen käyttöä johdetaan.

PERUSSANASTO

Kuusi termiä, jotka kannattaa tuntea

Termi	Tarkoittaa arkikielellä
Johtamisjärjestelmä	Sovitut tavoitteet, vastuut ja toimintatavat, jotka ohjaavat työtä
Sertifiointi	Riippumaton taho tarkastaa, että johtamisjärjestelmä täyttää standardin vaatimukset
Gap-analyysi	Vertailu: missä nykytoiminta jo riittää ja mitä puuttuu
Riskiperusteisuus	Mitä isompi riski, sitä vahvemmat suojat
Auditointi	Järjestelmällinen tarkastus siitä, toimiiko järjestelmä käytännössä
Tekoälyasetus	EU:n laki tekoälyn käytöstä. Eri asia kuin standardi

Vint

RAJAT

Mitä sertifikaatti todistaa ja mitä ei

Todistaa

- Johtamisjärjestelmä täyttää standardin vaatimukset
- Vastuut, riskienhallinta ja seuranta on määritelty
- Käytäntöjen toimivuudesta on näyttöä riippumattoman tahon arvioimana

Ei todista

- Yksittäinen tekoälymalli on virheetön tai turvallinen
- Kaikki lain vaatimukset täyttyvät automaattisesti
- Vastuu tekoälyn johtamisesta siirtyy auditoijalle tai konsultille

Vint

KAKSI PÄÄTÖSTÄ

Parempi hallinta ja sertifikaatti ovat eri päätökset

1

Tarvitsemmeko parempaa tekoälyn hallintaa?

Vastuut, riskit ja yhteiset pelisäännöt. Vastaus voi olla kyllä, vaikka sertifikaatti ei vielä olisi ajankohtainen.

2

Tarvitsemmeko siitä riippumattoman sertifikaatin?

Ulkopuolinen näyttö hallinnasta asiakkaille ja muille sidosryhmille. Päätös tehdään erikseen.

Vint

02

OSA 2

Arviointi

Hyödyt, rajat, sääntely ja riskit.

HYÖDYT

Viisi syytä harkita sertifiointia

- Asiakas- ja toimittajakeskusteluihin saadaan näyttöä hallinnasta
- Tekoälyyn liittyvät vastuut selkiytyvät
- Riskien käsittely muuttuu toistettavaksi
- Päätökset ja seuranta ovat läpinäkyvämpiä
- Parantaminen ei jää yhden projektin varaan

Valitkaa ensin hyöty, jota tavoittelette. Asettakaa sille mitattava tavoite.

Vint

SOPIVUUS

Milloin sertifiointi kannattaa ja milloin ei

Perusteltu

- Tekoäly on keskeinen osa liiketoimintaa tai asiakastoimituksia
- Asiakkaat edellyttävät luotettavaa näyttöä
- Sisäisiä prosesseja on paljon ja tekoäly voi tehostaa tietotyötä merkittävästi
- Pieni koko ei yksin ole syy luopua

Ei vielä

- Käyttö on vähäistä ja liiketoiminnallinen peruste heikko
- Perushallinta puuttuu
- Aikaa ylläpitoon ei ole
- Ensin kannattaa rakentaa hallinnan edellytykset

Vint

SÄÄNTELY

Standardi ja tekoälyasetus ovat eri asioita

Vaatimuksen lähde	Mitä se tarkoittaa
Lakisääteiset velvoitteet	Esimerkiksi EU:n tekoälyasetus. Selvitetään käyttötapauksittain ja organisaation roolin mukaan.
Asiakas- ja sopimusvaatimukset	Asiakkaan edellyttämä näyttö siitä, että tekoälyn käyttö on hallinnassa.
Omat hallintatavoitteet	Yrityksen oma tahtotila: selkeät vastuut, hallitut riskit, yhteiset toimintatavat.

Vaatimuskartta pitää eri syistä syntyvät toimenpiteet erillään. Standardi tukee hallinnan rakentamista, mutta ei yksin osoita lain täyttymistä. Opas ei ole oikeudellista neuvontaa. Sääntelyn ajantasaisuus tarkistetaan aina erikseen.

Vint

ETUMATKA

ISO 27001 antaa hyvän lähtökohdan, ei valmista ratkaisua

Jo toimii

- Politiikat ja tavoitteet
- Roolit ja vastuut
- Riskiperusteinen ohjaus
- Sisäiset auditoinnit ja johdon katselmukset
- Jatkuva parantaminen

Uutta tekoälyssä

- Vaikutukset ihmisiin
- Läpinäkyvyys
- Ihmisen suorittama valvonta
- Käyttötarkoitusten rajaus
- Tekoälyjärjestelmän elinkaari

Tehkää kaksi listaa. Näin ette rakenna kahta irrallista järjestelmää.

Vint

RISKIT

Mitä isompi riski, sitä vahvemmat suojat

Kaikkea tekoälyn käyttöä ei kohdella samalla tavalla. Hallinta mitoitetaan riskin mukaan: mitä suurempi riski, sitä vahvemmat suojat ja tarkemmat menettelyt.

Riskit tunnistetaan ja ennakoidaan etukäteen. Niistä sovitaan toimintatavat siltä varalta, että ne toteutuvat.

Erityistä huomiota vaativat julkiset ja nopeasti kehittyvät tekoälytyökalut: minne tieto tallentuu, miten se suojataan ja miten luottamukselliset tiedot pidetään poissa ulkopuolisilta. Tiedon pitää myös pystyä poistamaan ulkoisesta ympäristöstä.

TYÖKALUJEN ARVIOINTI

Uusi työkalu arvioidaan yhteisellä mallilla

1

Hyväksytään

Työkalu hyväksytään tuotantokäyttöön, kun arvioitu riski on hyväksyttävä.

2

Rajataan

Työkalu sallitaan vain sisäiseen käyttöön.

3

Hylätään

Riski on liian suuri, joten työkalua ei oteta käyttöön.

Vint

HANKKEEN KULKU

Sertifiointihanke etenee neljässä vaiheessa

1

Nykytila ja suunta

Gap-analyysi: ollaanko valmiita ja tuoko sertifiointi todellista arvoa?

2

Riskitaso

Valitaan sopiva hallinnan taso riskin mukaan.

3

Omiin prosesseihin

Tekoälyn vaatimukset liitetään nykyisiin prosesseihin.

4

Vaiheittain valmiiksi

Sisäiset auditoinnit varmistavat toimivuuden ennen sertifiointiauditointia.

Vint

KUSTANNUS JA AIKATAULU

Tarkka hinta vaatii nykytilan tuntemisen

Kustannus ei ole vain sertifiointielimen lasku. Mukana ovat oma työ, ulkoinen tuki ja ylläpito.

Työmäärään vaikuttavat:

- käyttötapausten määrä ja erilaisuus
- organisaation rakenne ja dokumentointi
- mahdollinen ISO 27001 -pohja
- henkilöstön aika osallistua

Vaiheistus rajaa taloudellista riskiä ja jättää tilaa suunnan muuttamiselle.

03

OSA 3

Päätös

Valmiusarvio ja kolme vaihtoehtoa.

VALMIUSARVIO

Onko yrityksenne valmis hankkeeseen?

Kysymys	Kyllä	Osittain	Ei
1 Miksi sertifikaattia tavoitellaan?	○	○	○
2 Tunnetaanko tärkeimmät käyttötapaukset ja omistajat?	○	○	○
3 Onko johdon tuki ja päätöksenteko sovittu?	○	○	○
4 Onko riskienhallinnan ja dokumentoinnin perusrakenne käytössä?	○	○	○
5 Löytyykö aikaa myös myöhempään ylläpitoon?	○	○	○

Useat ”ei”-vastaukset eivät tarkoita, että standardi olisi väärä valinta. Ne tarkoittavat, että ensimmäinen vaihe on valmiuksien rakentaminen.

Vint

PÄÄTÖKSEN PERUSTEET

Viisi asiaa, joihin päätös perustuu

- Tekoälyn merkitys liiketoiminnassa
- Sidosryhmien odotukset
- Riskit ja vaikutukset
- Hallinnan nykytila
- Hyödyt suhteessa kokonaiskustannukseen

Tehkää valinta tietoisesti. Vastuuta tekoälyn johtamisesta ei voi ulkoistaa auditoinnille eikä konsultille.

Vint

VAIHTOEHDOT

Kolme tietä eteenpäin

A: Sertifiointivalmius

Rakennetaan hallinta niin, että sertifiointiin voidaan edetä.

B: Hallinta ensin

Kehitetään ISO 42001 -mukaista hallintaa ilman välitöntä sertifiointitavoitetta.

C: Rajattu malli

Rakennetaan toimintaan sopiva kevyt hallintamalli ja arvioidaan tarve myöhemmin uudelleen.

Vint

HYÖTY ARJESSA

Hyöty näkyy sujuvampina asiakashankkeina

Selkeämmät vastuut, riskien arviointi ja toimintatavat. Näette paremmin, missä ja miten tekoälyä käytetään.

- Asiakashankkeissa on vähemmän yllätyksiä, koska riskit on kirjattu ja niihin on varauduttu
- Poikkeamaan on valmiiksi sovittu toimintatapa
- Päätösvalta ja vastuu pysyvät ihmisellä

Sertifiointi ei ole päätepiste. Tulokset otetaan aktiiviseen käyttöön.

ALOITA TÄLLÄ VIIKOLLA

Viisi askelta ensimmäiselle viikolle

- Kirjatkaa, mitä tekoälytyökaluja yrityksessänne jo käytetään
- Nimetkää vastuuhenkilö tekoälyn hallinnalle
- Kirjatkaa, mitä sertifioinnilla tavoitellaan ja kenelle
- Käykää läpi valmiusarvion viisi kysymystä johtoryhmässä
- Sopikaa, tehdäänkö rajattu gap-analyysi

Pieni ensimmäinen askel riittää.

Vint

NÄIN VINT AUTTAA

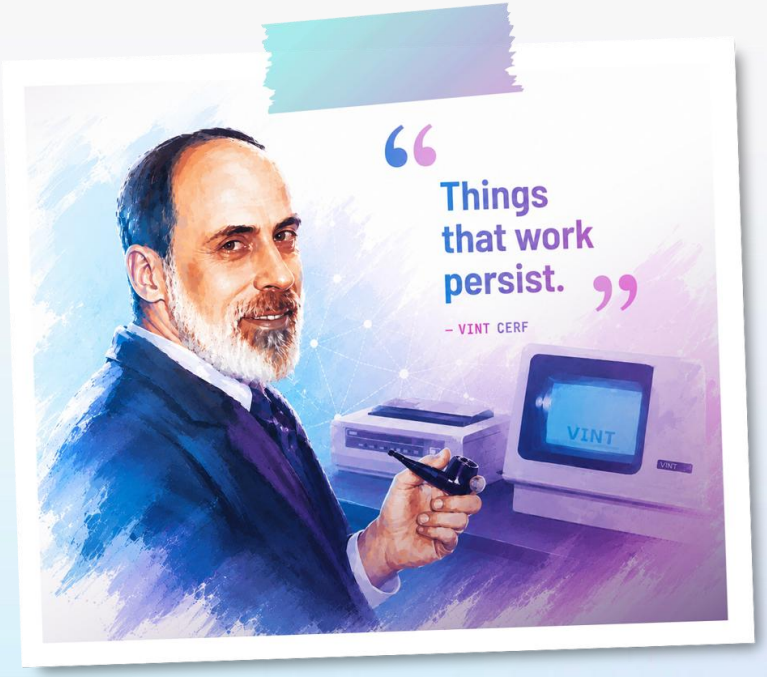
Autamme valitsemaan oikean tien

Autamme arvioimaan nykytilan, valitsemaan sopivan lähestymistavan ja viemään tekoälyn hallinnan käytäntöön. Olemme rakentaneet ISO 42001 -johtamisjärjestelmän mm. Siili Solutions Oyj:lle.

Onnistunut hanke vaatii yhtä aikaa johtamisjärjestelmien, tietosuojan, riskienhallinnan, tekoälyn ja teknologian osaamista. Yhdistämme standardin vaatimukset käytössä olevaan tekniikkaan ja teidän omiin prosesseihinne.

Aloitamme gap-analyysistä.

Tuloksena on auditoitava järjestelmä, joka toimii myös arjessa.

VINT TECHNOLOGIES

Kiitos

Aloita yhdellä askeleella: kartoita tekoälyn nykykäyttö ja sovi vastuut. Lisätietoa: vint.tech

Vint